

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2017

**SESOTHO PUO YA LAPENG: PAMPIRI YA I
SESOTHO HOME LANGUAGE: PAPER I**

MARKING GUIDELINES

Nako: Dihora tse 3

Matshwao: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

- 1.1 Ke moriri le botjhaba.
- 1.2 Ee, hobane sesosa sa qabang se tla be se le siyo; ha ho na moo ba fapanang teng hakalo.

KAPA

Tjhe, hoo ha se tharollo hoba re phela naheng e le nngwe mme sena se tla totisa karohano. (Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa.)

- 1.3 Sekolo ha se na boikgethelo, se lokela ho latela molao.
- 1.4 Ke ho utlwisisana, ho sebetša mmoho le ho amohelana kamoo re leng ka teng. (Tse pedi feela.)
- 1.5 Ee, nalane ya hae e a mo paka; o ile a etsa dipatlisiso ka mekgwa ya thuto ya ho aha kgotso Afrika Borwa, Pakistan le Rwanda.

KAPA

Tjhe, hoja a ne a ena le boiphihlelo mathata ana a ka be a le siyo mona Afrika Borwa ha jwale.

- 1.6 B – ho ba leeme.
- 1.7 Batswadi ba a fapana, ba teng ba ka dumellanang le bana ka tsela eo ba rarollang mathata, haholoholo ha ba sa ikamahanye le diketsahalo tsa sekolo.

KAPA

Batswadi ba ka lakatsa ha bana ba ka ba bolella, ya eba bona ba lokisang ditaba.

- 1.8 Bongata ba bona ba sitwa ho tla ka baka la bafutsana le ho tshaba ho tsamaya bosiu makeisheneng.
- 1.9 Se tshwanela ho amohelana moo se fapanang teng.
- 1.10 A – qhwebeshana
- 1.11 Maikutlo a ho kgeswa/nyatsuwa/tellwa/nkelwa fatshe. (1 feela)
- 1.12 Se ka be se itse bana ba leke ho phutha moriri wa bona mme ha o le molelele haholo o tlangwe. (Mohlala feela)

KAPA

Se ka be se ile sa bitsa batswadi ho tla buisana ka taba ena ya moriri.

1.13 Di bontsha ho hlomoha/teneha/utlwa bohloko/se thabe. (1 feela)

1.14 Moriri o otlohileng jwaleka wa makgowa o nkuwa o le motle ho feta o harahaneng wa bathobatshe. (Mohlala feela)

KAPA

- Ho nkelwa fatshe.
- Ho sa bone botle moriring o ho B.
- Ho ba leeme.

1.15 E nepahetse hobane mang le mang ya e bonang e ka mo kgahla mme a e reka. (Mohlala feela)

KAPA

E fosahetse e etseditswe bomme e seng bontate hobane ho hlahisitswe setshwantsho sa mme. (Mohlala feela)

KAROLO YA B KGUTSUFATSO**POTSO YA 2**

Dintlha tse lebelletsweng

- Ntebaleng o dutse a le mong mme o ntse a nahana ka tse fetileng.
- O qala a thabile leha re sa tsebe lebaka hantle, feela o bua ka se thabisang barwetsana.
- Ka nako le motsotso o a hlonama ha a nahana ka kamano ya hae le dikgaitsedi tsa hae tse seng di sa mo kgathalle ha esale di nyala.
- O hlonamiswa ke ha a hopola kgotso eo ba hotseng ka yona lapeng labo.
- O se a itulela a le mong habo mme o lokisitse ntlo ya mmae hoba ke motho ya matla ya sebetsang ka thata jwaleka mmae.

Matshwao 10	Bohato 5 (100–80%)	Bohato 4 (79–70%)	Bohato 3 (69–50%)	Bohato 2 (49–30%)	Bohato 1 (29–0%)
Dikahare: 5	<ul style="list-style-type: none"> • Kutlwisiso ya tema e tebile. • Dintlha tsa sehlooho kaofela di akareditswe. • Tatellano ya dintlha e bopilwe ka bokgabane. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bopaki ba kutlwisiso ya tema bo hlakile. • Dintlha tsa bohlokwa di akareditswe hantle. • Dintlha di hlahlamana hantle mme di a utlwahala. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kutlwisiso ya tema e mahareng feela. • Dintlha tsa bohlokwa ha di a akaretswa kaofela. • Tlhahlamano ya dintlha e a kgotsofatsa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kutlwisiso ya tema e teng le ha e sa phethahala. • Ho hlahisitswe dintlha tse fokolang mme ha di latellane hamonate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kutlwisiso ya tema e a fokola. • Ho kentswe le dintlha tseo e seng tsa bohlokwa mme di lobokane feela e a fokola.
	5	4	3	2	1–0
Tshebediso ya puo: 5	<ul style="list-style-type: none"> • Puo ke e nonneng mme e sebedisitswe ka bokgabane ho hlahisa dintlha tsa bohlokwa. • Sebopeho sa dipolelo se nepahetse. • Tlotlontswe e bontsha tsebo e kgahlisang ya puo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puo e ntle mme e sebedisitswe ka bokgabane ho hlahisa dintlha tsa bohlokwa. • Dipolelo di nepahetse mme ho sebedisitswe mefuta e mmalwa. • Tlotlontswe e a kgotsofatsa bakeng sa boemo ba moithuti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puo e a kgotsofatsa, e sebedisitswe ka tsela e tlwaelehileng. • Tlotlontswe e mahareng feela. • Diphoso tsa mopeleto di mmalwa empa ha di senye mosebetsi wa moithuti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puo e a fokola. • Dipolelo tse ding di fosahetse mme di senya mosebetsi wa moithuti; ha di kgone ho hlahisa mehopolo e labalabelwang. • Tlotlontswe e a fokola. 	<ul style="list-style-type: none"> • Puo e fokola haholo. • Dipolelo tse ngata di fosahetse mme le diphoso tsa mopeleto di ngata haholo. • Molaetsa o rothofatswa ke puo e fokolang haholo.
	5	4	3	2	0-1

KAROLO YA C DITHOTHOKISO

POTSO YA 3

- 3.1 3.1.1 Ke Sonete e na le mela e 14.
- 3.1.2 abba abba cde cde
ke ya Setadiana.
- 3.1.3 Ke ba lerato.
- 3.1.4 Papiso/tshwantshanyo
- 3.1.5 Jwaleka ka ha Adama le Efa ba ile ba kgalla ditholwana le
sethothokisi se kgalla lerato leo e seng la hae.
- 3.1.6 Boshodu ha bo a mo tswela molemo, ha bo a mo thusa ka letho.
- 3.2 3.2.1 A – phoqang moruti
- 3.2.2 Mohopolo o itseng o ntshetswa pele/ho potlakiswa morethetho.
- 3.2.3
- Moruti o a tahwa.
 - O rata thoriso.
 - O a ikgohomosa.
 - O rata tjhelete haholo. (Tse 3 feela.)
- 3.2.4 Ha se baruti kaofela ba sa tshepahaleng, Sesotho se re: Setjhaba se
shwa ka baka la motho a le mong". (Mohlala feela)
- 3.2.5 Ke Modimo wa Basotho.
- 3.3 3.3.1 Tokodiso
- 3.3.2 Senqu le didiba tsa metsi a tjhesang.
- 3.3.3 Kgefutsohare (sejura)
- Ho hatella kapa ho toboketsa seo ho buuwang ka sona/ho fokotsa
morethetho./Ho beha 'nyatseha' le 'kgeseha' boemong bo le bong.
- 3.3.4 Phetapheto ya mantswe e tsepameng.
- Ho tlisa morethetho thothokisong.
- 3.3.5 Ke Basotho.

KAROLO YA D THUTAPUO

POTSO YA 4

4.1 Se etseditswe bomme.

- 4.2
- Tjhe, ditlolo di ke ke tsa tlisa botle mothong, dijo ke tsona tse bapalang karolo ya bohlokwa le ho itshireletsa letsatsing le meyang, e seng ditlolo tsa theko e phahameng.

KAPA

- Ee, ... batho ba sheba seo ba se bonang; ditlolo di kgona ho etsa ya di sebedisang motle.
- 4.3 Botle ha se ba tshobotsi feela empa ke pelo eo motho a nang le yona, botho ba hae. (Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa.)
- 4.4
- ho phahamisa ditheko tsa sesebediswa sena.
 - ho di tlosa tseleng hobane di dutse nako e telele di sa rekwe.
 - ho hohela bareki. (tse 2 feela)
- 4.5 Batho ba phelang dibakeng tsena ke batho ba fapaneng ka leruo, ba bang ba ruile ha ba bang e le bafutsana. (Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa)
- 4.6
- Nke ke ka thabela ho dula moo hobane hangata ditshebeletso tsa mantlha tse kang metsi a hlwekileng, motlakase ha di yo. (Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa.) **KAPA**
 - Nka rata ho dula moo hobane ha ho no hlokahala hore ke lefelle ditshebeletso tseo baahi ba di fuwang.
- 4.7
- Ho jwalo bophelo bo boima bo ka qobella batho ho etsa botlokotsebe hore ba iphedise. (Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa.) **KAPA**
 - Ba teng ba ikgonang ba ntseng ba etsa botlokotsebe ka baka la meharo.
- 4.8 Nka ntlafatsa maphelo a bona ka ho aha matlo a hantle a nang le matlwana, metsi a hlwekileng le motlakase. (Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa.)
- 4.9 Tjhe, le ha ho ne ho sa tlo ba bobebe ho lokisa diphoso tsena, bonnyane ho ne ho tshwanetse e be metse e tjena e fokotsehile haholo. (Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa.)
- 4.10 4.10.1 Ke sehlongwanthao sa makgathe.
- 4.10.2 Sena se re bontsha hore lebitsong di- ke sehlongwapele mme e qala lebitso, athe ho leetsani lebopi –an- le kena bohareng ba lentswe.
- 4.10.3 Lohilwe: Mose o lohilwe ke mme. (Dipolelo di tla fapana)
- 4.10.4 Ke lebitso leo e seng la sethatho.

Selohi se rekisa dikausu tsa bontate. (Dipolelo di tla fapana.)

POTSO YA 5

Kgidi! o motho ya jwang monna? Wa sitwa feela ho mpolella ditaba tse monate tje? Ngwana e motle eo ke mo tseba hantle. Mohlomong o se o tla romela karete e mmemelang ho tla lenyalong kgwedding e tlang ya Tshitwe.

Matshwao ohle: 100